

Т.Р. Рильський.

— життєлюбний та просвітлено-гармонійний. Завдяки цьому значна частина його спадщини залишається здобутком й окрасою укр. поезії 20 ст.

Як громадсько-культ. діяч Р. безстрашно виступав на захист мови, нар. творчості, культ. спадщини, традицій; водночас вітав і підтримував молоді таланти, був палким прихильником творчих пошуків.

Лауреат Сталінських премій (1943, 1950), Ленінської премії (1960).

П. у м. Київ.

Тв.: Твори, т. 1—10. К., 1960—62; Зібрання творів, т. 1—20. К., 1983—90.

Літ.: Зеров М. Літературний шлях Максима Рильського. В кн.: Зеров М. До джерел: Літературно-критичні статті. К., 1926; Новиченко Л. Поетичний світ Максима Рильського (1910—1941). К., 1980; Ільєнко І. Жага: Труді і дні Максима Рильського. К., 1995; Рильський Б. Мандрівка в молодість батька. К., 2004.

Е.С. Соловей.

РІЛЬСЬКИЙ Тадей Розеславович (псевд. — Максим Чорний; 02.01.1841 (21.12.1840)—07.10 (25.09).1902) — етнограф, публіцист, громад. діяч, учасник громадівського руху. Батько М. Рильського. Н. в с. Ставище в сім'ї заможного польс. поміщика. Середню освіту здобув у 2-й Київ. гімназії. 1862 закінчив історико-філол. ф-т Київ. ун-ту. Спілкуючись зі студентською молоддю, Р. захопився рухом «хлопоманів», а пізніше, порвавши з радикально налаштованими студентами-поляками, долучився до укр. студентської громади, лідером якої був В. Антонович. Участь Р. у хлопманському русі викликала невдоволення його родини і привернула увагу київ. генерал-губернатора, який мав намір скерувати його у Великоросію «для переміни способу мислення». Справа набула розголосу, зокрема і за кордоном, що врятувало Р. від примусового переїзду. Відданість ідеї служіння народу, поширення освіти та підвищення матеріального становища селян визначила його подальшу долю.

Під час навчання Р. зацікавився політ. економією, яку викладав професор М. Бунге, і соціально-культ. історією народів. Перша його публікація — стаття

в час. «Основа» (друкованому органі громадівців), що мала назву «З правого берега Дніпра» (1861), — була присвячена екон. і соціальному становищу селян, аналізу орг. форм аграрного вир-ва та обґрунтуванню ефективності асоційованого господарювання.

Успадкувавши від батьків родовий маєток у с. Романівка (нині село Попільнянського р-ну Житомир. обл.), він перетворив його на базу своєї практичної діяльності. Одружившись із простою сел. дівчиною Меланією (їхній син Максим став видатним укр. поетом), Р. прожив у с. Романівка 40 років, зrealizuvavши власне життєве кредо — вивчення життя народу, пізнання його світогляду, покращення побуту селян і розвиток їхньої самосвідомості. Він заснував зразкову народну школу, яку утримував власним коштом, і майже 20 років у ній вчителював. Захопившись ідеями західноєвроп. соціалізму в особі М. Оуена та Ш. Фур'є, Р. роздав селянам маєток, палац дозволив розібрати на буд. матеріали, а сам жив у звичайній хаті. Його «мужикофільське» поведження забезпечило популярність серед селян, а також викликало скарги на нього та звинувачення в неблагонадійності з боку сусідів-поміщиків.

Соціальні та нац. погляди Р. викладені в праці «До вивчення українського народного світогляду» (1888). Його філософське кредо — еволюційний розвиток, взаємозумовленість явищ і процесів, важлива роль історико-культ. чинників у соціальному поступі. Носіями та чинниками еволюції сусп. життя вважав нар. світогляд, економіко-культ. традиції, зміну правових інститутів.

Екон. концепція Р. найбільш повно викладена в праці «Студії над основами розкладу багатства», що була надрукована в «Записках Наукового товариства імені Шевченка» 1892—93. Основою госп. устрою сусп-ва вважав екон. інституції — «реpartiційні норми», які визначають характер соціальних відносин і механізм госп. взаємодії. Зміна цих норм пов'язана з еволюційним розвитком сусп-ва. Єдиним правовим джерелом власності Р., слідуючи

укр. історико-правовій традиції, визнавав працю і вільне розпорядження її результатами. Аналізуючи з позицій тогочасної екон. науки відношення між працею і капіталом, характер розподілу створеної вартості, Р. обґрунтував необхідність націоналізації землі. За своїми екон. поглядами він був прихильником екон. свободи на основі приватної власності.

У наук. доробку Р. синтезуються трудова теорія вартості, соціально-психологічний підхід до аналізу госп. явищ, теорія трьох факторів вир-ва, певні ідеї соціаліст. доктрини як основа концепції розподілу.

П. у с. Романівка.

Праці і тв.: Максим Чорний. С правого берега Дніпра. «Основа», 1861, кн. 2; Студії над основами розкладу багатства. «ЗНТШ», 1892, т. 1; 1893, т. 2; О заработках в Херсонской губернии. К., 1898; К изучению украинского народного мировоззрения. «Киевская старина», 1903, май.

Літ.: Мицюк О. Тадей Р. Рильський як хлопоман та економіст. Львів, 1933; Корнійчук Л.Я. Суспільно-економічна думка на Україні в 70-х роках XIX ст. К., 1971; Франко І. Пам'яті Тадея Рильського. В кн.: Зібрання творів, т. 47. К., 1986; Антонович М. З історії громад на рубежі 1850—1860-х років. «Київська старовина», 1998, № 2; Палієнко М. Київська Стара Громада у суспільному та науковому житті України (друга половина XIX — початок XX ст.). Там само; Світленко С. Українські громади другої половини XIX — початку XX ст. (особливості ідеології та діяльності). Там само; Злутко С. «Економічні студії» Тадея Рильського. В кн.: Українська економічна думка: Постаті і теорії. Львів, 2004.

В.В. Небрат.

РИМ СТАРОДАВНІЙ — одна із провідних д-в Стародавнього світу, що отримала свою назву за гол. містом (Рим; лат. — Roma), заснованим, як передає легенда, 753 до н. е. братами-близнюками Ромулом і Ремом на лівому березі р. Тибр (25 км від узбережжя Тірренського моря). Ядро міста становили поселення племен латинів і сабинів, за визначального впливу етрусків у його ранній історії.

Поняття «Стародавній Рим» не лише умовне, а й змінне. Якщо в 6—4 ст. до н. е. Р.С. включав центр. частину Апеннінського п-ова, то від кінця 3 ст. до